

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
Development of Learning Management for Buddhist Subject
by Using Active Learning to develop Skills for Analyze
of the 6th Primary Students

พระยุทธนา มาลาวังโส (มาลาวงษ์)¹ สมชัย ศรีนोक² นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ³

PhraYuttana Malawangso (Malawong), Somchai Srinok, Niwes Wongsuwan

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. หาประสิทธิภาพของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 3. เปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ 4. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านรางกระทุ่ม ตำบลไผ่ขวาง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) ชุดการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต จำนวน 4 ชุดการเรียนรู้ (2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3) แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ และ (4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดสอบก่อนเรียนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเฉลี่ยร้อยละ 79.92 หลังเรียนมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์เฉลี่ยร้อยละ 81.07 ซึ่งมีประสิทธิภาพตาม

Received: 2021-09-16 Revised: 2021-10-12 Accepted: 2021-10-15

¹ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Social Studies Teaching, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University. Corresponding Author e-mail: sairoong.bub@mcu.ac.th

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Education,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Education,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

เกณฑ์ 80/80 2) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุกมีทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบเชิงรุกอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ (Keywords): วิธีสอนแบบเชิงรุก ; ทักษะการคิดวิเคราะห์

Abstract

This research work which was a kind of Pre-Experimental Research was presented with 4 objectives as follows: 1) To find the effectiveness of development of learning management for Buddhism subject by using active learning to develop skills for analyze of the 6th Primary students along the criterion of 80/80. 2) To compare the achievement of development of learning management. 3) To compare the achievement of analyzing skill development and 4) To study the satisfaction of students towards development of learning management for Buddhist subject by using active learning of development of skills for analyze. The sampling group of 21 students used in this research work which was selected with specific selection methods was the students in the 6th level of Primary School of Baan Rang Kratoom, Pai Kwang Sub-district, Muang District, Suphanburi Province. The tool used in this research work was 1) The 4 sets of active learning management of Buddhism subject about Tri Sikkha and Buddhist Proverbs. 2) Learning achievement measurement form. 3) Analyzing skills measurement form. 4) The students' satisfaction assessment form. All of data in this research work analyzed with Percentage, Means, Standard Deviation and T-test dependent. The results of the research work were as follows: 1) The results of the pre-test for The Development of Learning Management for Buddhist Subject By Using Active Learning to develop Skills for Analyze of the 6th Primary Students was effective with the Mean process of 79.92 %. The result of the post-test was effective with the Average result of 81.07 % along the standard criterion of 80/80. 2) Students who were taught with active learning teaching had the achievement after learning higher than before learning with statistical significance at .05. 3) Students who were taught with active learning teaching had skills of analysis after learning higher than before learning with statistical significance at .05. 4.) Students were so satisfied with active learning teaching had skills in the high level with statistical significance at .05.

Keywords; Active Learning; Skills for Analyze

บทนำ (Introduction)

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่ต้องได้รับการพัฒนาทุกช่วงวัย ดังปรากฏความตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มุ่งสร้างสังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคน คิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ไว้ในหมวด 4 มาตรา 24 ระบุว่า ครูควรจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้นว่า ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ซึ่งสมรรถนะสำคัญประการหนึ่งคือ ความสามารถในการคิดของนักเรียน โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การคิดวิเคราะห์ (Analysis Thinking) เป็นการแบ่ง การจำแนก แยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วนๆ เพื่อ ค้นหาว่ามียุทธศาสตร์ประกอบย่อยๆ อะไรบ้าง ทำมาจากอะไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไรและมีความเชื่อมโยง สัมพันธ์กันอย่างไร (สุวิทย์ มูลคำ, 2553) ดังนั้น การคิดวิเคราะห์ จึงเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดด้านอื่น ๆ ที่สูงขึ้น ซึ่งเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, (2553) กล่าวว่า มีกิจกรรมที่ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ได้แก่ 1) การสังเกต จากข้อมูลมาก ๆ สามารถสร้างเป็นข้อเท็จจริงได้ 2) ข้อเท็จจริง จากการรวบรวมข้อเท็จจริง และการเชื่อมโยงข้อเท็จจริงบางอย่างที่ขาดหายไป สามารถให้มีการตีความได้ 3) การตีความ เป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของการอ้างอิง จึงทำให้เกิดการตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น 4) การตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น ทำให้สามารถมีความคิดเห็น 5) ความคิดเห็น เป็นการแสดงความคิดเห็นจะต้องมีหลักและเหตุผลเพื่อพัฒนาข้อวิเคราะห์ ดังนั้น ครูจึงเป็นปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ นอกจากจะมีหลักสูตรการวัดผลประเมินผล สิ่งแวดล้อม และผู้เรียนแล้ว ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนนั้น ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนให้เอื้อต่อการเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์

นับแต่ในสองทศวรรษที่ผ่านมา การส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์สำหรับผู้เรียน ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนยังทำได้ในขอบเขตจำกัด และยังไม่บรรลุเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการ (สุนทรพจน์ ดำรงพานิช, 2563) จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม พบว่า ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ในภาพรวมจะอยู่ในระดับดีมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มตัวบ่งชี้ จะพบว่ากลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน รายตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมี

คุณภาพระดับพอใช้คิดเป็นร้อยละ 57.53 ยังมีค่าร้อยละต่ำสุด (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2555) จากรายงานฉบับดังกล่าวจะพบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าร้อยละต่ำสุดได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น

ทั้งนี้กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ได้คะแนนต่ำสุดมักเป็นตัวบ่งชี้พื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนและบ่งบอกถึงการจัดการเรียนการสอนของครู จึงจำเป็นต้องเพิ่มเทคนิคการสอนเพื่อมุ่งพัฒนาทักษะและกระบวนการคิดวิเคราะห์ ซึ่งประกอบไปด้วย การสอนคิดวิเคราะห์ ความสำคัญ หาความสัมพันธ์ และคิดวิเคราะห์หลักการ ผู้เรียนควรได้พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้รูปแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ได้แก่ วิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วารินทร์พร ฟินเฟื่องฟู (2562) สรุปว่า การจัดการเรียนรู้ Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน และการนำเสนอข้อมูล ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม สามารถบูรณาการความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ เรียนรู้และเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง และถือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ดังนั้น ควรมีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ที่สอนแบบเชิงรุกในทุกกลุ่มสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ อย่างเต็มศักยภาพ และกลุ่มสาระหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการปรับตัวและรู้เท่าทันตามสภาวการณ์ของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่อยู่รอบตัวของผู้เรียนคือ “กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม”

หลักพุทธธรรมในราวิชาพระพุทธศาสนา ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม เป็นวิชาหนึ่งซึ่งมีความสำคัญ ได้กำหนดมาตรฐานให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจประวัติความสำคัญของศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เข้าใจและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี ดังนั้น การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในช่วงที่ผ่านมา พบว่ายังมีปัญหาหลายด้าน เช่น จากรายงานการวิจัยของพระปลัดสาธิต อมโร (จินตารอง) (2558: บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านกระบวนการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้น้อย เนื่องจากครูใช้วิธีการสอนที่ไม่ค่อยเป็นระบบ และกระบวนการเรียนขาดแรงจูงใจ ในด้านสื่อการเรียนรู้ ไม่มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย ส่วนมากมีเพียงการเรียนในห้องเรียนเท่านั้น และในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เน้นเพียงบางส่วนของเนื้อหาวิชานั้น การทดสอบเนื้อหาวิชามีความยากเกินไป

อาจกล่าวได้ว่า ครู อาจารย์ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา นับเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลในการปลูกฝังและกล่อมเกลาด้านองค์ความรู้ การคิด และการปฏิบัติดีทั้งทาง กาย วาจา และใจ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจต้องการศึกษาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาจัดทำเป็นชุดพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ มีความกระตือรือร้นในการเรียน มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีความเข้าใจ มีความรู้ความสามารถอย่างลึกซึ้งในหลักพระธรรม และนำไปฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมอย่างปึกคึก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ขั้นต้น (Pre-Experimental Research) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ขั้นที่ 2 การสร้างแบบทดสอบ และ 3) การดำเนินการทดลอง มีกระบวนการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ที่โรงเรียนบ้านรางกระทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณ ซึ่งเป็นผู้เรียนที่กำลังเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 21 คน เนื่องจากผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเพียง 1 ห้องเรียน ประกอบด้วย 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีการสอนแบบเชิงรุก 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ และผลความพึงพอใจของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ชนิด ประกอบด้วย 1) ชุดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก 2) แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ 3)

แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบปรนัยวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ รายวิชาพระพุทธศาสนา โดยการสอนแบบเชิงรุก เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 17 ข้อ (ประเภท มาก $\leftarrow \rightarrow$ น้อย)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย 1) การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ใช้สถิติค่าร้อยละ 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังเรียน และการทำกิจกรรมระหว่างเรียน และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สถิติ t-test (Dependent Samples) เพื่อทดสอบสมมติฐานทางสถิติ (สมนึก ภัททิยธนี, 2558) โดยกำหนดนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต ผลการทดสอบชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรูก่อนเรียนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเฉลี่ยร้อยละ 79.92 หลังเรียนมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์เฉลี่ยร้อยละ 81.07 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1
2. ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2
3. ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ มีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3
4. ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังจากการเรียนจบแต่ละชุด มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบเชิงรุกอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลจากการทดลองภาคสนามกับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน พบว่า ชุดการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต ทั้ง 4 ชุด จะประกอบด้วย ตัวชี้วัดสาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ชี้นำงานและหรือภาระงาน กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล และเครื่องมือวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นชุดการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดที่สัมพันธ์กับไตรสิกขาสาม คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ส่วนพุทธศาสนสุภาษิต ก็สอดคล้องกับเรื่องศีล ข้อที่กล่าวถึงการพูด

สรุปได้ว่า การใช้ชุดการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ผลการทดสอบก่อนเรียนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเฉลี่ยร้อยละ 79.92 หลังเรียนมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์เฉลี่ยร้อยละ 81.07 สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรทิพย์ นวลแก้ว (2560) ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รายวิชา วิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษา พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฯ มีประสิทธิภาพ 84.15/83.63 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพงษ์ สุพรม (2561) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 83.27/81.73 งานวิจัยของอาริตา ฮูลูเจ๊ะ และคณะ (2560) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การบวกและการลบพหุนามโดยใช้วิธีสอนแบบแอคทีฟเลิร์นนิง (Active Learning) ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอเมืองจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 81.26/81.22 (E_1/E_2) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก ด้วยการเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากกว่าเน้นที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีการประเมินผลร่วมกัน ทำให้บทบาทของผู้สอนเปลี่ยนไป จากเป็นผู้ให้ความรู้ด้วยการบรรยาย มาเป็นผู้ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษากับผู้เรียน โดยผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความน่าสนใจ และให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างหลากหลาย เช่น การพูด การอ่าน การเขียน การร่วมกันอภิปรายกับเพื่อน การนำเสนองาน ตลอดจนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การค้นคว้าหาความรู้ การค้นหาคำตอบ และเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างผู้เรียน จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสรุปเป็นความคิดรวบยอด อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และ

กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งอาจเรียกได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันในระดับชั้นเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถามโต้ตอบกัน เกิดการช่วยเหลือกันแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วจะช่วยอธิบายความเข้าใจให้เพื่อนฟัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful learning) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ เพทเธอร์สัน (Peterson) (2001) กล่าวว่าองค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกต้องประกอบด้วย 1) กระบวนการศึกษาของการศึกษามีความต่อเนื่อง 2) ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม 3) การอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และอื่นๆ 4) ต้องมีความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และ 5) ควรพัฒนาให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อย่างมีความรับผิดชอบ และควรรู้ว่าผู้เรียนต้องเรียนอะไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ นวลแก้ว (2560) ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น วิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพงษ์ สุพรม (2561) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุก และมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของพระมหาอภิรักษ์ นนทภาณี (คำหาพล) และคณะ (2562) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก สารระเหยที่พลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สารระเหยที่พลเมือง ผลการวิจัยพบว่า ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 15.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = 2.725 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 24.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = 2.893 เมื่อนำไปทดสอบค่า t- test พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์มีคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุกแล้วจะช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนให้สูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดการ

เรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนมากกว่าการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ต่อเนื้อหาที่เรียน ทั้งนี้ยังกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอีกด้วย จากการสังเกตนักเรียนพบว่าการวิเคราะห์สถานการณ์ สามารถจำแนกได้อย่างสมเหตุสมผล (มีทักษะความคิดด้านการวิเคราะห์เนื้อหา) ร่วมกันวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างเหตุปัจจัยกับผลที่ปรากฏขึ้น เชื่อมโยงกับหลักไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต (มีทักษะด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์) และร่วมกันวิเคราะห์หลักของไตรสิกขาที่มีผลสรุปว่า เป็นวินัยพื้นฐานในการประพฤติหรือปฏิบัติของมนุษย์ทุกเพศทุกวัย หรือเป็นหลักการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกเพศทุกวัย (ด้านการวิเคราะห์หลักการ) ผลการวิจัยนี้มีผลสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2553) กล่าวว่า กิจกรรมที่ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ได้แก่ 1) การสังเกตจากข้อมูลมาก ๆ สามารถสร้างเป็นข้อเท็จจริงได้ 2) ข้อเท็จจริง จากการรวบรวมข้อเท็จจริง และการเชื่อมโยงข้อเท็จจริงบางอย่างที่ขาดหายไป สามารถให้มีการตีความได้ 3) การตีความเป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของการอ้างอิง จึงทำให้เกิดการตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น 4) การตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น ทำให้สามารถมีความคิดเห็น 5) ความคิดเห็น เป็นการแสดงความคิดจะต้องมีหลักและเหตุผลเพื่อพัฒนาข้อวิเคราะห์ นอกจากนั้น เป็นกระบวนการที่อาศัยองค์ประกอบเบื้องต้นทุกอย่างร่วมกัน โดยทั่วไปนักเรียนจะไม่เห็นความแตกต่างระหว่างการสังเกตและข้อเท็จจริง หากนักเรียนเข้าใจถึงความแตกต่างก็จะทำให้นักเรียนเริ่มพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ พิษณุกันธิยะ (2559) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังได้รับการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น นักเรียนมีทักษะการการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของ พัชรี นาคผง (2562) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD ผลวิจัยพบว่า 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ๑ อยู่ในระดับดี และ 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

4. ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า ระดับความพึงพอใจคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนโดยภาพรวมเท่ากับ 4.19 มีความพึงพอใจในระดับมาก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจเป็นเพราะนักเรียนรู้สึกมีความสุข สนุกสนาน มีอิสระในการเรียนรู้ ได้แสวงหาเหตุปัจจัยของปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม มีความสนใจในการศึกษาสถานการณ์และค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้นๆ อย่างกระตือรือร้น กิจกรรมช่วยนักเรียนเข้าใจเนื้อหาเรื่องไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิตได้มากขึ้น และมีการนำเสนอรายงานหน้าชั้นด้วยความมั่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับ

ผลวิจัยของ สิทธิพงษ์ สุพรม (2561) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก พรทิพย์ นวลแก้ว (2560) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษา พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฯ อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้สอน/ครู สามารถเพิ่มเติมหรือลดขั้นตอนได้ตามสถานการณ์ของห้องเรียนและสภาพของนักเรียน

1.2 ควรจัดสรรเวลาให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างพอเพียง เพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

1.3 ครู/ผู้สอนควรชี้แนะถึงการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ให้กำลังใจนักเรียนในการนำเสนอรายงานเพื่อให้นักเรียนมั่นใจในตนเอง กระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดโดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนอ่อนในห้องเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการจำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก ศึกษาเฉพาะการใช้วิธีการสอนแบบปัญหาเป็นฐาน เช่น การคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจสี่ การสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). *การคิดเชิงวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.

พระปลัดสาธิต อมโร (จินดารอง). (2558). *การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ใน*

โรงเรียนประถมศึกษา ปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธ

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พัชรี นาคผง. (2556). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิชญะ กันธิยะ. (2559). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พรทิพย์ นวลแก้ว. (2560). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. รายงานการวิจัย. สงขลา: โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก).
- พระมหาภินันท์ นนทภาณี (คำหาพล). (2562). ผลการสอนแบบอริยสัจสี่ เรื่องหลักธรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาจุฬานาครธรรม. 6 (3), 62.
- วารินทร์ พินเฟื่องฟู. (2562). การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์. 9 (1), 57.
- สิทธิพงษ์ สุพรหม. การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิจัยและประเมินผลอุปสรรค. 7 (2), 61.
- สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2551). ทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: ซี ซี นอลลิติจลิ้งค์.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2553). วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2558). การวัดผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2555). รายงานการประเมินคุณภาพรอบสาม (พ.ศ. 2554 – 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านรางกระทุ่ม. สุพรรณบุรี: โรงเรียนบ้านรางกระทุ่ม ตำบลไผ่ขวาง อำเภอมะเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี.

